44 MORGUNBLAÐIÐ, SUNNUDAGUR 6. NOVEMBER 1977

Myndilst
eftir VALTY

PÉTURSSON

Gunnar

Orn

sýnir

Síðastliðinn laugardag var
mikið um að vera á Kjarvals-
slöðum. Benedikl Gunnarsson
opnaði stóra sýningu i Vestur-
salnmn og Gunnar Örn Gunn-
arsson aðra sýningu í Kjarvals-
sal. En meðan á verkfalli stóð
var heldur dauft yfir staðnum,
aðeins FÍM-sýningin í öðrum
sal hússins, en Kjarvalssalur
auður. Það hefur annars ekkert
iát verið á sýningarstaifsemi
hér í borg að undanförnu og
sannarlega kennt þar margra
grasa. Þrátt fyrir þá staðreynd,
að sýningar hafa gengið með
verra móti undanfarið virðast
myndlistarmenn ódrepandi við
iðju sína, og er það vel. En
æskilegt væri auðvitað, að þeir
fengju eínnig eitthvað fyrir

snúð sinn og þyrftu ekki að
borga fólki fyrir að skoða af-
rakstur elju sinnar. Það kostar
nefnilega fúlgu fjár að halda
sýningu í þeirri dýrtíð, sem ef
til vill er sá versti óvinur, sem
listainenn verða að berjast við
eins og stendur. En listin er
strangur húsbóndi og gefur
þeim engin grið, sem á annað
borð verða henni ánetjaðir. Því
verður hún æti'ð (il, hvað sem á
gengur og hvaða nafni sem það
nefnist, styrjaldir, hungur,
verðbólga. Án listar verður
ekki lifað, hvað sem hver segir.

Gunnar Örn Gunnarsson er
.afar dugmikill málari, sem þeg-
ar hefur sýnt, að óvenjulegur
hæfileikamaður er þar á feró.

Hann hefur menntað sig alger-
lega sjálfur, og verður ekki séð,
að það hafi komið honum í koll
að gangast ekki undir bábyljur
og málbandavísindi þeirra, sem
trónað hafa yfir listkennslu og
fordömafabrikkum þessarar
aldar. Hann hef ur að vísu ýmis-
legt lært af góðum mönnum í
list sinni, og hann hefur haft
næmt auga fyrir því, sem verið
hefur í brennipunkti myndlist-
ar undanfarin ár. Þannig hefur
honum tekist að finna sér tján-
ingafform, sem byggt er á
mannslíkamanum, en gert það
að myndrænu meðali, sem túlk-
ar ástríður og skaphita lista-
mannsins. Hann hefur haldið
margar sýningar á undanförn-
um árum, og nú seinast var

hann með sýningu á teikning-
um á Loftinu við Skólavörðu-
stíg. Sem stendur sýnir hann
eingöngu olíumálverk, bæði
stór og smá. Eru þau 68 talsins.

Hvernig sem á því stendur,
finnst mér alltaf sýningar fara
betur í Kjarvalssal en í Vestur-
salnum á Kjarvalsstöðum. Má
vera, að stærðarhlutföll séu í
betra samræmi þar en í stærri
salnum. Þannig finnst mér
þessi sýning Gunnars Arnar
fara mjög vel, og hún hefur
sérlega heillegan svip, enda eru
viðfangsefni flestra verkanna
það skyld, að ekki er mikið um
andstæður nema í litameðferð,
sem er miklu fjölbreytilegri hjá
Gunnarí en áður hefur veríó á

sýningum þeim, er ég hef séð
frá hans hendi. Þetta er falleg
sýning að mínum dómi, og það
er eins og það hafi losnað um
eitthvað hjá Gunnari, sem gef-
ur þessum verkum meirí
spennu og hreinni tón. Það
mætti að vísu verða svolítil
breyting á viðfangsefnum lista-
mannsins. Það er eins og nóg sé
komið af hinum sundurtættu
kvenlíkömum, en auðvitað veit
hann sjálfur best, hvenær hann
hefur lokið sér af og hvenær
tími er til kominn að bregða á
ný viðfangsefni. Litameðferð
Gunnars verður hreinni og
hreinni eftir því sem hann
vinnur meir, og það er einnig
meiri fylling í litnum sjálfum
en stundum áður. Én allt frá
því hann byrjaði að sýna olíu-
málverk, hefur hann vakið eft-
irtekt fyrir óvenju kröftuga
litameðferð. Ég bendi á nokkur
verk, sem mér þóttu ágæt á
þessari sýningu Gunnars Arn-
ar: nr. 11, 15, 20, 23, 26, 34, 39,
47, 51, 61 og 29. Það er ekki gott
að gera upp á milli þessara
verka Gunnars, þau eru yfir-
leitt mjög jöfn að gæðum, og
hann er orðinn býsna fimur í
meðferð litar og forms, sem
hann virðist kunna utanbókar.

Að undanförnu hefur Gunn-
ar Örn Gunnarsson verið einn
þeirra listamanna, sem fengið
hefur aðstöðu til vinnu uppi á
Korpúlfsstöðum hjá Borgar-
stjórn. Má vera, að sú aðstaða
hafi gert það að verkum, að
hann virðist blómstra í Iist
sinni eins og stendur. Ef þetta
er rétt til getið hjá mér, hefur
Borgarstjórn gert merkilegt
átak, sem allir virðast hafa þag-
að yfir. Er það bannvara á ís-
landi að þakka það, sem vel er
gert, ef stjórnmálamenn eiga
þar hlut að máli? Ef svo er, þá
er þetta ellefu hundruð ára
þjóðfélag lágkúrulegra en
manni kom til hugar. Það er
full ástæða til að óska Gunnari
Erni til hamingju með þessa
sýningu og þakka.fyrir sig.

Mióaidaspjall

Magnús Magnússon: HAMAR
ÞÓRS ÞRUMUFLEYGUR
NORÐURSINS. 127 bls. Örn og
örl. Rvfk, 1977.

HAMAR ÞÓRS er afar vegleg
bók, Ijósmyndir Werners For-
mans bæði listrænar og skýr-
andi, myndprentun með ágæt-
um og frágangur allur hinn
veglegasti. Utgáfa svona bókar
kostar peninga, fyrirhöfn, en
fyrst og fremst aðgát og
nákvæmni.

Um texta Magmisar Magnús-
sonar er einnig margt gott að
segja. Magnús er hér þjóðkunn-
ur maður, þó búsettur sé í öðru
landi, kemur hingað oft, kynnir
ísland vel erlendis — hefur
enda f;óða aðstöðu til þess; og
þegar fjörlegur svipur hans
birtist á sjónvarpsskerminum
íslenska kemur hann öllum í
gott skap með hnyttnum til-
svörum. Þegar maður opnar
bók eftir slíkan aufúsugest á
maður óhjákvæmilega von á
hinu sama; reynir að greina
andlit har;s gegnum texta
bókarinnar. Því miður virðist
mér fara lítió fyrir þeim líflega
Magnúsi, sem við þekkjum
gerst úr sjónvarpinu, í texta
þessarar bókar. Textinn er
fremur þurr og þar eð hann
sýnist fyrst og fremst miðaóur
við lesendur erlendis er þess
tæpast að vænta að islenskur
lesandi telji sig stórum fróðari
að lestri loknum.

I fyrsta hlutanum ræðir
Magnús almennt um vikinga-
öldina, upphaf víkingaferða;
veltir fyrir sér hvers vegna norr-
ænir menn hófu slíkar ferðir
og hví þeim varð svo mjög
ágengt að þeir höfóu nánast

hvarvetna sigur þegar völlur-
inn var mestur á þeim. Styðst
Magnús meðal annars við forn-
Ieifar er grafnar hafa verið úr
jörðu á Norðurlöndum og vitn-
ar i míðaldahöfunda í þeim
löndum er urðu fyrir barðinu á
vikingum. Telur Magnús að nei-
kvæð ummæli þessara höfunda
hafi um of mótað skoðanir
manna á víkingum fram á
þennan dag.

Þegar Magnús hefur rætt vík-
ingaöldina sagnfræðilega og
landfræðilega tekur hann að
skyggnast inn í hugmyndaheim
víkinga. Og raunar er þessi bók
hans að meginhluta norræn
goðafræði. Vikur nú sögunni til
íslands því aðalheimildin verð-
ur Snorra-Edda. Rekur Magnús
allnákvæmlega það sem þar
segir um ásatrúna. i augum
þeirra sem vita litið um
Norðurlönd og miðaldir má
þetta allt sýnast vera í sama
pakkanum þar sem jú víkingar
voru ásatrúar. Og skyldir eru
hlutirnir, ekki er því að neita.
Sé á hinn bóginn grant skoðað
kemur í Ijós að þarna er um tvö
efni að ræða, greinilega aðskil-
in bæði í tíma og rúmi. Snorra-
Edda var ekki skrifuð fyrr en á
þrettándu öld, rífum tveim öld-
um eftir að kristni var hér lög-
tekin og næstum jafnlöngu eft-
ir að víkingaöld lauk. Snorri
var lærður maður á sinnar tíðar
visu. En bók hans er þrettándu
aldar verk og mótuð af hug-
myndum manna á þeim tíma,
bæði um ásatrú og annað. í
Snorra-Eddu er að visu goða-
fræði, en fyrst og fremst skáld-
skaparfræði: goðafræðin skýrð
með hliðsjón af hversu með
skuli fara í kveðskap. Þess Magnús Magnússon

vegna fer Snorri ýtarlega l
fornar goðsögur en getur ekki
um á hvern hátt og af hversu
mikilli sannfæring heiðnir
menn tilbáðu goð sin eða sögðu
þær sögur sem hann endurseg-
ir. Snorra-Edda er fyrst og
fremst íslensk, telst auk þess til
evrópskra miðaldabókmennta
en stendur í talsverðri fjarlægð
frá víkingaöld.

Þess má einnig geta að land-
nám Íslands var ekki orsök
heldur afleiðing vfkingaferða
— það er að segja að víkingar
komu hingað en fóru ekki héð-
an aftur heldur settust hér að
og herjuðu lítið héðan. Ungir
íslendingar, sem fóru í víkinga-
ferðir, héldu fyrst til Noregs og
slógust þar í för með víkingum
eða fóru slíkar ferðir þaðan á
eigin vegum (ef trúa má íslend-
ingasögum). íslensk menning
virðist strax hafa þróast á allt
annan veg en norsk eða norr-
æn, enda þótt heimildir telji
langflesta landnámsmenn hafa
komið þaóan. Hefur þetta verið
fræðimönnum ráðgáta. Til
dæmis er engum vafa undirorp-
ið að ásatrúin var rækt hér á
nokkuð annan veg en annars
staðar á Norðurlöndum. íslend-

ingar tignuðu Öðin og skáld-
skapinn, norðmenn Þór og
atorkuna, svíar Frey og ástina
(þó furðulegt megi teljast
halda þessar þjóðir sig enn
hver við sömu áráttuna þó
átrúnaðurinn sé löngu niður
fallinn).
Utþenslustefna vikinga var
ekkert sérfyrirbæri í sögunni
heldur eins og hver önnur yfir-
ráðastefna, likt og þvílík stefna
birtist um víða veröld og á öll-
um tímum mannkynssögunnar;
á seinni öldum þekkt undir orð-
inu heimsvaldastefna. Atrúnað-
ur virðist lítil áhrif hafa á það
lögmál. Því er fjarri lagi að
ætla að ásatrúin hafi haft áhrif
á útþenslu norrænna manna á
víkingaöld fremur en t.d.
múhameóstrú á landvinninga

araba eða kristin trú á heims-
valdastef nu breta. Eg segi þetta
ekki vegna þess að Magnús
haldi slíku fram, það gerir
hann auðvitað ekki. Ofróður
kann þó að skilja það svo af þvi
hvernig hann tengir þessi ólíku
efni saman i bókinni.

Allt um það er þessi bók
góðra gjalda verð, unnin af
þekking á fornum ritum og ást
á efninu. Reyni maður að setja
sig í spor útlendings sem veit
lítið um miðaldir og enn minna
um víkinga og Norðurlönd, þar
með talið island, hygg ég bók-
ina vera gagnlega, eins þótt
hún sé ekki lesin spjaldanna á
milli heldur aðeins skoðuð,
gluggað í myndatexta og þar
fram eftir götunum. Ég hef

Búkmenntlr
eftir ERLEND

JÓNSSON

stundum kallað bækur af þessu
tagi blaðamannasagnfræði og
ber ekki að skilja það eindregið
neikvætt, siður en svo.
Texti Dags Þorleifssonar er
nokkuð góður. Að vísu sam-
ræmist ekki minni málkennd
hvernig hann lýsir stundum
lengd og breidd og því um líku,
t.d. þegar hann segir um knörr-
inn úr Hróarskeldufirði að
hann hafi verið »rúmlega
fimmtán og hálfur metri á
lengd og hálfan fimmta meter á
breidd.« Þó mér hafi láðst að
strika við fleiri dæmi af því tagi
má ég segja að þau komi fleiri
fyrir f bókinni. Það eitt að nota
sitt á hvað málvöndunarorðið
»metri« og . daglega orðið
»meter« er ekki nógu gott. En
skylt er að geta að svona útá-
setningsatriói blasa ekki víða
við í bókinni.